

Hammarö kommun
kommun@hammaro.se

2019-02-22

1 (14)

Dnr 400-2017:10221

Rektor för Hammarlundens skola 7-9
maria.fagerstrom@hammaro.se

Beslut

efter kvalitetsgranskning av grundskolans arbete för
att utbildningen vid Hammarlundens skola 7-9 i
Hammarö kommun ska vila på vetenskaplig grund
och beprövad erfarenhet

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av grundskolans arbete för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Syftet är att granska kvaliteten i rektorns och huvudmannens arbete med att, utifrån identifierade behov, skapa förutsättningar för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

De övergripande frågeställningarna är:

1. I vilken utsträckning skapar rektorn förutsättningar och arbetar för att utbildningen i skolenheten, utifrån identifierade behov, ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet?
2. I vilken utsträckning skapar huvudmannen förutsättningar och arbetar för att utbildningen i grundskolan, utifrån identifierade behov, ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet?

Granskningen utgår från följande definitioner av begreppen vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet:

Vetenskaplig grund – att skolorna såväl ska använda kunskap som härrör från vetenskapliga studier som att praktisera ett systematiskt utforskande för att kritiskt kunna granska, pröva och sätta resultat i ett sammanhang.

Beprövad erfarenhet – erfarenhet som är prövad, dokumenterad och genererad under längre tidsperiod och av många.

Granskningen genomförs i 30 skolenheter och deras respektive huvudman. I urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Hammarlundens skola 7-9 och Hammarö kommun, som är huvudman för skolan, ingår i denna granskning.

Skolinspektionen besökte Hammarlundens skola 7-9 och Hammarö kommun den 4 och 5 december 2018. Besöket innehöll intervjuer med lärare och annan personal vid skolan, rektor samt tjänstemän i kommunens bildningsförvaltning. Intervjuerna genomfördes av Oskar Cliffordson och Magnus Jonasson.

När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten från de granskade skolorna och huvudmännen i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.

I detta beslut ger Skolinspektionen sin bedömning av det granskade området. Därefter följer en motivering till de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat inom ramen för granskningen.

Bakgrundsfakta

I Hammarö kommun är det bildningsnämnden och bildningsförvaltningen som har ansvar för kommunens verksamhet i grundskolan. Verksamheten är organiserad i sju skolenheter, varav två är högstadieskolor.

Hammarlundens skola 7-9 är en kommunal skolenhet för elever i grundskolans årskurser 7-9. Skolenheten har 346 elever vid tiden för granskningen.

Samtliga huvudmän och rektorer vid de skolor som besökts i samband med kvalitetsgranskningen har ombetts att lämna en verksamhetsredogörelse till Skolinspektionen. I den beskrivs det mest omfattande utvecklingsarbetet som pågår.

Utvecklingsarbete Hammarlundens skola 7-9:

Skolans mest omfattande utvecklingsarbete är en satsning för digitalisering som påbörjades under höstterminen 2018. Det innebär ett gemensamt lärande genom Skolverkets modul Digitalt berättande.

Utvecklingsarbete Hammarö kommun:

Även kommunens huvudsakliga utvecklingsarbete är en fortbildning i digitalisering. Den genomförs i egen regi med stöd av Skolverkets moduler som finns i Lärportalen. Samtliga lärare är involverade i denna satsning som handlar om Digitalt berättande.

Skolinspektionens bedömning

Hammarlundens skola 7-9

Rektorns arbete med att, utifrån identifierade behov, skapa förutsättningar för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet fungerar väl inom vissa områden.

Rektorn arbetar systematiskt, i samverkan med lärare, för att kartlägga utbildningens behov och utifrån det prioritera utvecklingsinsatser. Lärare berättar att skolan har olika former för att kartlägga och reflektera kring utbildningens utvecklingsbehov. De nämner bland annat medarbetarsamtal, kommungemensamma träffar mellan lärare samt analyser av betyg och resultat från nationella prov. De berättar också att skillnader i resultat mellan pojkar och flickor ingår i analysen. Socioekonomiska mönster diskuteras och analyseras när skolors resultat jämförs med varandra, men inte på skolnivå. Personal med skolutvecklingsansvar – bland annat förstelärare och ämnesansvariga lärare – ger exempel på att skolan har vidtagit åtgärder utifrån kartläggningen av skolans behov. Ett exempel är kompetensutveckling genom Skolverket som motiverades av ett identifierat behov av att utveckla elevernas läsförståelse. Rektorn berättar att analysen av verksamhetens resultat sammanfattas i en rapport som beskriver skolans behov och ligger till grund för beslut om utvecklingsåtgärder.

Rektorn skapar också förutsättningar för lärarna att söka och inhämta ny kunskap. Lärare berättar att de har ett stort eget ansvar för att se till att utbildningen vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. De har också höga förväntningar på sig gällande detta. Rektorn bekräftar att det finns höga förväntningar på att lärarna håller sig uppdaterade gällande till exempel forskning och att detta är någonting rektorn följer upp i medarbetarsamtal. Både rektorn och personal med skolutvecklingsansvar framhåller att lärarnas arbete i ämnesgrupper är en viktig förutsättning för arbetet med att söka och inhämta ny kunskap. Några exempel på tillgängliga informationskanaler är tidskrifter, facklitteratur, Skolverkets material för kompetensutveckling och det regionala utvecklingscentret vid Karlstads universitet.

Rektorn och lärarna antar ett kritiskt förhållningssätt i samband med att de tar till sig ny kunskap och det finns till viss del strukturer för att anpassa och integrera valda insatser på skolenheten. Rektorn berättar att personalen har ett kritiskt förhållningssätt till ny information och att det finns en hög medvetenhet om värdet av att förhålla sig kritiskt.

Lärare betonar vikten av att vara källkritisk och förvissa sig om varifrån information kommer – i till exempel bloggar. De beskriver också att utvecklingsarbetet kring digitalisering har gett en gemensam utgångspunkt i arbetet med att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, och att det är givande att gemensamt diskutera vad som är forskning och vilken forskning de ska utgå ifrån. Det finns ett utrymme för kritiska diskussioner kring det material som ingår i kompetensutvecklingen gällande digitalisering. Lärarna har hjälpt varandra att ta till sig materialet för att arbetet med de nya verktygen på bästa sätt ska komma eleverna till del i deras kunskapsutveckling. Rektorn berättar att det finns goda förutsättningar att anpassa arbetet med digitalisering utifrån skolornas olika behov. Samtidigt finns det lärare som berättar att de möjligheterna är små.

Hammarö kommun

Kommunens arbete med att, utifrån identifierade behov, skapa förutsättningar för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet fungerar väl inom vissa områden.

Huvudmannen arbetar systematiskt, i samverkan med rektorerna, för att stödja arbetet med att kartlägga behov av utveckling i kommunens grundskolor. Rektorn berättar att förvaltningen på olika sätt hämtar in kunskap från enheterna om hur behoven ser ut och vad som behöver utvecklas. Det sker bland annat genom enheternas kvalitetsrapporter. Kommunens skolledare möts också regelbundet i analysmöten i syfte att säkerställa att skolutvecklingen sker utifrån identifierade behov. Dialogen sker med stöd av förvaltningens utvecklingsledare och ämnesutvecklare som har särskilt ansvar för att bidra med aktuell forskning i kvalitetsarbetet. Tjänstemän med skolutvecklingsuppdrag berättar att skillnader i behov som kan kopplas till kön och socioekonomiska faktorer ingår i analysen.

Utifrån de identifierade behoven prioriterar gruppen av skolledare och förvaltningens utvecklingsorganisation gemensamt vilka åtgärder som ska vidtas. Rektorn berättar att kommunen sedan ett antal år tillbaka satsar på övergripande insatser och att de i hög utsträckning motsvarar behov som framkommer i kartläggningar vid kommunens skolenheter även om det kan skilja mellan enheter. Vid tiden för granskningen är den största insatsen en fortbildning i digitalisering med stöd av Skolverkets moduler för kompetensutveckling.

Även om det framkommer att rektor och huvudmannen i flera avseende skapar förutsättningar för, och arbetar för, att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet visar granskningen att det finns delar i verksamheten som behöver utvecklas.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande områden.

- **Rektorn behöver säkerställa att det finns en ansvarsfördelning på skolenheten som stödjer ett brett arbete med att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.**

Skolinspektionen bedömer att det inte är tydligt för lärarna vem som har ansvar, utrymme och mandat för att arbeta med utveckling av utbildningen i relation till forskning och beprövad erfarenhet. Det är inte heller tydligt hur alla berörda delar av skolans verksamhet

ska omfattas av arbetet för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Rektorn ännu inte har förmedlat någon vision kring arbetet med att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. En förklaring till detta är, enligt personal med skolutvecklingsansvar, att rektorn vid tiden för granskningen endast har arbetat en kort tid på skolan. Lärare berättar att ansvaret för att delge och föra ut ny kunskap i skolan ligger på förvaltningens utvecklingsorganisation och att det inte finns något tydligt sådant ansvar på skolnivå.

Det finns ingen tydlig rollbeskrivning för förstelärare och det är inte tydligt för övriga lärare vilket ansvar som ligger i förstelärarnas uppdrag. Innehållet i uppdraget beror på när anställningen påbörjades, men har som en gemensam nämnare att det handlar om att utveckla det aktuella ämnet. Det har dock inte skett någon systematisk uppföljning av det uppdraget, och det har inte heller skett någon uppföljning i förhållande till arbetet med att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Rektorn har tagit initiativ till att förstelärarna ska träffas för att diskutera sina roller på skolan och det finns höga förväntningar på att det samtalet ska leda till att uppdraget blir tydligare.

Rektorn bekräftar att förstelärarnas uppdrag inte har varit tydligt och uttrycker en ambition att förtydliga uppdragen som förstelärare och ämnesansvarig. Verksamheten behöver också, enligt rektorn, utveckla hur hela skolan ska kunna ta del av det arbete som förstelärarna gör.

Detta innebär att rektorn behöver tydliggöra vem eller vilka som har ansvar för att driva arbetet med att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, och skapa förutsättningar för att det arbetet ska omfatta hela skolans verksamhet. Rektorn behöver också följa upp att all berörd personal är delaktig i ett sådant arbete.

- **Huvudmannen behöver säkerställa att det finns strukturer på huvudmannanivå för att stödja ett brett arbete med att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.**

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen inte i tillräcklig utsträckning stödjer och skapar förutsättningar för grundskolorna i deras arbete med att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

I bildningsförvaltningens organisation finns en grupp för utvecklingsstöd på övergripande nivå. Gruppen leds av en utvecklingsledare. I gruppen finns också en IKT-utvecklare, en matematikutvecklare och en språkutvecklare. Utvecklingsledarens uppdrag är, bland annat, att stödja rektorer i arbetet med planering, genomförande och uppföljning av skolutvecklingsinsatser på övergripande nivå. Utvecklingsledaren deltar i både interna och externa nätverk där fokus är på skolutveckling. Både förvaltningschefen och tjänstemän med skolutvecklingsuppdrag ger exempel på att de – på sina nivåer – deltar i nätverk för att utbyta erfarenheter med andra huvudmän. Det sker till exempel genom Region Värmland, Skolverket eller det regionala utvecklingscentret vid Karlstads universitet. I uppdragen för matematikutvecklaren och språkutvecklaren ingår att hålla sig ajour med och sprida kunskap om forskning, aktuella publikationer och nyheter inom respektive område. I IKT-utvecklarens uppdrag ingår att bevaka forskning och teknisk utveckling inom området.

Utvecklingsorganisationen bidrar till att skolans personal får del av relevant ny forskning, men det stödet är, enligt lärare, begränsat till ämnena matematik och svenska. IKT-utvecklaren deltar i möten med samtalsledare i arbetet med digitalisering, men ansvarsområdet är, enligt lärare, för stort för att IKT-utvecklaren ska kunna ge det direkta stöd till skolan som lärarna skulle önska.

Kommunens förstelärare är i första hand anställda för att vara ett stöd för rektorerna, men det finns en möjlighet för huvudmannen att använda försterlärarna i kommungemensamma utvecklingsinsatser. Deras arbete ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, men huvudmannen kan, enligt tjänstemän med skolutvecklingsuppdrag på huvudmannanivå, bli bättre på att förtydliga förväntningarna på förstelärarna. Huvudmannen bidrar inte till att skapa förutsättningar för lärare att på egen hand ta till sig forskning och beprövad erfarenhet. Kommunen är mitt i ett byte av system för att sprida information på olika nivåer. Det nya systemet skulle, enligt tjänstemän med skolutvecklingsuppdrag på huvudmannanivå, kunna användas för att skapa sådana förutsättningar, till exempel genom spridning av publikationer och forskningsartiklar.

Detta innebär att huvudmannen behöver både bredda och fördjupa sitt stöd till grundskolan i arbetet med att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

- **Rektorn och huvudmannen behöver säkerställa att det finns strukturer för att möjliggöra att erfarenheter kan utvecklas till beprövad erfarenhet.**

Skolinspektionen bedömer att personalen inte får tillräckliga möjligheter att på ett strukturerat sätt utveckla sina erfarenheter – inom skolan och mellan skolor – så att de i förlängningen kan bli beprövade. Huvudmannen arbetar inte heller tillräckligt för att ta tillvara erfarenheter så att de kan dokumenteras, prövas och utvecklas i ett bredare sammanhang.

Lärarna på skolan har ämnesträffar på skolan i vissa ämnen, men det har varit svårt att hålla vakt om de tider som finns avsatta för detta och det varierar mellan ämnen hur mycket tid som faktiskt används för möten i grupperna. De lärare som är ensamma om att undervisa i ett ämne på skolan har tidigare haft möjlighet att träffa motsvarande lärare på andra skolor i kommunen, men sådana träffar finns inte längre. Lärare berättar också att projektet kring digitalisering har gett en gemensam utgångspunkt i arbetet med att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, men att arbetet med att utbyta erfarenheter i övrigt sker mycket på individnivå och i informella möten. Det är inte systematiserat utan sker på eget initiativ.

Både lärare och personal med skolutvecklingsansvar berättar att det inte finns tid att följa upp utvecklingsinsatser och omsätta dem i verksamheten och undervisningen. Det medför, enligt lärarna, att det inte finns förutsättningar att utveckla nya arbetssätt till prövade eller beprövade erfarenheter. En orsak till detta är, enligt både lärare och personal med skolutvecklingsansvar, att kommunen startar nya utvecklingsinsatser som kräver uppmärksamhet och arbete. Lärare berättar också att de lär sig mycket genom att dela erfarenheter i arbetet med digitalisering, men att det inte finns någon systematisk dokumentation att gå tillbaka till för att delge andra. Rektorn berättar att lärarna har ett kritiskt förhållningssätt, men att den systematik och dokumentation som krävs för att generera prövad erfarenhet kanske saknas.

På kommunnivå förekommer ämnesträffar i svenska och matematik där lärare från olika skolor träffas ungefär tre gånger per termin. En gång per år deltar alla kommunens grundskolor i möten över stadierna där lärarna i samma ämne diskuterar didaktiska frågor, bedömningar och överlämningar. Det sker en viss samverkan – på eget initiativ – mellan de lärare som inte har tillgång till kommunövergripande nätverk men kommunen behöver, enligt rektorn, hitta strukturer och metoder för att även dessa lärare ska få tillgång till nätverk där de kan utbyta erfarenheter.

Detta innebär att både rektorn och huvudmannen behöver utveckla förutsättningarna för personalen att dela, pröva och dokumentera erfarenheter så att de i förlängningen kan utvecklas till beprövade erfarenheter.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 27 september 2019 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits och vilka effekter de gett utifrån de identifierade utvecklingsområdena.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.goteborg@skolinspektionen.se, eller per post, till Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (Dnr 400-2017:10221) i de handlingar som sänds in. Som stöd för redovisningen kan bifogad mall (Bilaga 2) användas.

I ärendets slutliga handläggning har undervisningsråd Anna Wide deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Roland Fallström
Enhetschef

Oskar Cliffordson
Utredare/Föredragande

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

<https://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Kvalitetsgranskning/Skolinspektionen-granskar-kvaliteten/grundskolans-arbete-for-att-utbildningen-ska-vila-pa-vetenskaplig-grund-och-beprovad-erfarenhet/>

Bilaga 1: Författningsstöd – Grundskolans arbete för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

Utformningen av utbildningen

Skollagen (2010:800)

Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet (1 kap. 5 §, tredje stycket).

Förarbeten

Prop. 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet s 223 - 224

Innebörden av begreppet vetenskaplig grund finns utvecklad i förarbetena till högskolelagen. Regeringen anser att de krav som ställs på skolan att ge eleverna förutsättningar att erövra kunskaper blir alltmer omfattande och att det är nödvändigt att ta ställning i etiska frågor inom alla kunskapsområden. Informationsteknikens utveckling ger snart sagt obegränsad tillgång till information men denna måste ordnas, granskas, värderas och omvandlas till kunskaper. Att ta ställning i politiska och moraliska frågor kräver också en god kunskapsgrund. De nationella styrdokumentet ger läraren utrymme att välja innehåll och metoder för att nå målen. Detta kräver ett vetenskapligt förhållningssätt i bemärkelsen att kritiskt granska, att pröva och att sätta enskilda faktakunskaper i ett sammanhang. Arbetet i skolan med att välja innehåll och metod och att värdera resultatet ska därför präglas av ett vetenskapligt förhållningssätt och kunskaper som grundar sig på relevant forskning och beprövad erfarenhet. Utbildningen, och de läroplaner och kursplaner som styr den, vilar självklart på forskningsbaserad grund och beprövad erfarenhet. Detta bör markeras i lagen. Regeringen föreslår formuleringen att utbildningen ska "vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet". Både utbildningens innehåll och den pedagogik som används omfattas av bestämmelsen. Formuleringen tydliggör också lärares ansvar att bedriva en undervisning som vilar på vetenskaplig grund. Beträffande formuleringen om att utbildningen ska "vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet", så gäller den, som ovan redovisats, utbildningen i vid mening och utgör en del av grunden för verksamheternas styrdokument.

Offentliga utredningar

SOU 2018:19. Forska tillsammans – samverkan för lärande och förbättring s 25 - 27

Vetenskaplig grund

Begreppet vetenskaplig grund definieras inte i skollagen utan har av Skolverket, i linje med propositionen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet (prop. 2009/10:165), preciserats till att arbetet i skolan ska utgå från ett vetenskapligt förhållningssätt och kunskaper som grundar sig på relevanta forskningsresultat och beprövad erfarenhet. Skolverket ger följande beskrivning av begreppet: "Vetenskaplig grund innebär att kritiskt granska, pröva och sätta enskilda faktakunskaper i ett sammanhang samt söka efter förklaringar och orsakssamband i tillgänglig relevant forskning". Enligt utredningen

beskriver denna tolkning närmast ett förhållningssätt till vetenskap – ett forskningsbaserat arbetssätt. Skolforskningsinstitutet särskiljer begreppen vetenskaplig grund och vetenskapligt förhållningssätt. Man understryker att det är undervisningen som bedrivs som baseras på resultat från vetenskapliga studier, både avseende innehåll och hur man undervisar. Ett vetenskapligt, eller kritiskt, förhållningssätt är däremot något man själv utvecklar. Ett vetenskapligt eller kritiskt förhållningssätt bör enligt Skolforskningsinstitutet alla ha i alla sammanhang där man planerar, genomför eller utvärderar sin undervisning. Vad gäller skollagen är det utbildningen som ska vila på vetenskaplig grund. I 1 kap. 3 § skollagen definieras utbildning som den verksamhet inom vilken undervisning sker utifrån bestämda mål. Undervisning definieras som sådana målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden.

Beprövad erfarenhet

Beprövad erfarenhet är ett begrepp som är särskilt kopplat till yrkesgrupper inom områdena hälso- och sjukvård och skola. Även om uttrycket i sig är komplext så har det tillkommit för att omfamna dimensioner av kompetenser som är av vikt i praktikens utövning till gagn för patienter, elever och studenter (och även anhöriga). Beprövad erfarenhet framställs ibland som att det omfattar allt övrigt som inte täcks in av det som är vetenskapligt grundat.

Det är olyckligt för begreppet får därmed ett otydligt berättigande. Många av de problemområden där den beprövade erfarenheten har bidragit till kunskapsuppbyggande och professionens kompetensutveckling utgör också en viktig grund för identifiering och precisering av forskningsfrågor. Beprövad erfarenhet kopplas ofta samman med lång erfarenhet men bör mer beskrivas genom de professionella erfarenheter som upprepat har identifierats, observerats, verifierats och accepterats av professionen. Den beprövade erfarenheten är i första hand kontextuell och lokal, ofta kollektiv inom en profession och tydligt kommunicerad för att kunna användas av flertalet. Skolverkets definition av beprövad erfarenhet (kunskap som är genererad vid upprepade tillfällen över tid, som är dokumenterad och kvalitetssäkrad) ger lite utrymme för att vidareutveckla och framhålla betydelsen av den erfarenhetsbaserade professionskunskapen. I många undervisningssituationer behöver den beprövade erfarenheten vara vägledande i de fall då vetenskaplig grund inte finns att tillgå. Den beprövade erfarenheten är en värdefull komponent i det dagliga utövandet av lärarprofessionen med konsekvenser för lärande som behöver beskrivas, reflekteras och få acceptans. Den bör också ses som en likvärdig komponent och ett komplement inom praktikinära forskning där den i sig kan utgöra en startpunkt för att beforska praktiken.

Ställningstaganden

Skolverket¹

Forskningsbaserat arbetssätt

Att arbeta forskningsbaserat innebär att systematiskt undersöka och utveckla den egna verksamheten utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. För att göra det

¹ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/forskningsbaserat-arbetssatt/att-arbeta-forskningsbaserat>

effektivt krävs ett vetenskapligt förhållningssätt där man diskuterar, kritiskt granskar, använder och utvärderar relevant forskning på utbildningsområdet och annan systematiskt framtagen kunskap.

Forskningsbaserat arbetssätt ställer krav på en hög grad av systematik, begreppsmedvetenhet och struktur. Detta arbetssätt ska inte enbart förstås som att lärarlaget sitter ner och diskuterar eller att vi förlitar oss på den egna uppfattningen eller magkänslan. När det gäller att utveckla kvaliteten i undervisningen innebär det att det ska finnas stöd i forskningen för de metoder som skolan använder och de kunskaper som skolan lär ut. Ett forskningsbaserat arbetssätt innebär alltså att medvetet använda sig av både vetenskapligt grundad kunskap och beprövad erfarenhet som bas för det egna kvalitets- och utvecklingsarbetet.

Ett forskningsbaserat arbetssätt innebär att inta ett vetenskapligt förhållningssätt och kan sammanfattas med att man:

- Identifierar, formulerar och löser problem
- Verkar för att bygga kunskap och transparens
- Kritiskt granskar resultat

I det vetenskapliga förhållningssättet är transparens av vikt vilket innebär att vara öppen med metoden man använt för att andra ska kunna förstå och utvärdera hur man kommit fram till resultaten.

Systematiskt kvalitetsarbete och forskningsbaserat arbetssätt – inte samma sak

Grunden för det forskningsbaserade arbetssättet har likheter med det som i skollagen benämns systematiskt kvalitetsarbete. Ofta är det inom ramarna för skolans systematiska kvalitetsarbete som ett forskningsbaserat arbetssätt kan appliceras. Skollagens krav på systematiskt kvalitetsarbete innebär att huvudmän, förskole- och skolenheter systematiskt och kontinuerligt ska följa upp verksamheten, analysera resultaten i förhållande till de nationella målen och utifrån det planera och utveckla utbildningen.

Verksamhetens resultat behöver dessutom följas upp, analyseras och bedömas i förhållande till vad vetenskap och beprövad erfarenhet lyfter fram som betydelsefullt. Även vid planering och prioritering av utvecklingsinsatser är det viktigt att ta hänsyn till aktuell forskning.

En viktig skillnad är dock att kvalitetsarbetets syfte är att utveckla verksamheten för att de nationella målen för utbildningen ska uppfyllas, medan syftet med det forskningsbaserade arbetssättet t.ex. kan vara att öka kunskapen inom ett för skolan eller förskolan relevant arbetsområde. Systematiskt kvalitetsarbete är en kontinuerlig form för arbetet med skolutveckling medan forskningsbaserat arbetssätt är mer av en ansats för att undersöka och utveckla. En viktig skillnad är också att det forskningsbaserade arbetssättet bygger på en begreppsapparat där begrepp som knyter an till den vetenskapliga metoden är viktiga inslag.

Skolverket (2012). Promemoria om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, Dnr 2012:1700, s. 1 och 4.

Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

Bestämmelsen om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet riktar sig både till dem som utformar styrdokumentet, dvs. riksdag, regering och Skolverket och till enskilda lärare.

Både utbildningens ämnesinnehåll och metod/pedagogik ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Lärares ansvar och förutsättningar

Enskilda lärare har ansvar för att löpande hålla sig orienterade inom sitt ämnesområde.

Bestämmelsen reglerar indirekt rektorers, förskolechefers och huvudmäns ansvar att stärka lärares förutsättningar att bedriva undervisning som vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Lärarutbildningen har ett ansvar för att utveckla blivande lärares förmåga att bedriva undervisning utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Nyutexaminerad lärares vetenskapliga förhållningssätt kan dock inte förväntas vara färdigutvecklat. Som yrkesverksam bör lärare ges stöd och vägledning från såväl mer erfarna kolleger som från relevant forskning.

Skollagen (2010:800)

Utbildning och undervisning

I denna lag avses med

- undervisning: sådana målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden, och
- utbildning: den verksamhet inom vilken undervisning sker utifrån bestämda mål (1 kap. 3 § skollagen).

Huvudmannens ansvar för utbildningen

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen).

Ledningen av utbildningen

Rektor

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Dessa ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.

En ställföreträdare får utses för en rektor (2 kap. 9 § skollagen).

Uppföljning och utveckling av utbildningen

Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen (4 kap. 3 § skollagen).

Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som anges i 4 kap. 3 § skollagen ska genomföras även på förskole- och skolenhetsnivå. (4 kap. 4 § skollagen).

Skolverkets allmänna råd med kommentarer, Systematiskt kvalitetsarbete – för skolväsendet (SKOLFS 2012:98)

Uppföljning och utveckling av utbildningen

Verksamhetens resultat behöver dessutom följas upp, analyseras och bedömas i förhållande till vad vetenskap och beprövad erfarenhet lyfter fram som betydelsefullt i genomförandet. Även vid planering och prioritering av utvecklingsinsatser är det viktigt att ta hänsyn till aktuell forskning (s 11).

Bilaga 2: Mall för huvudmannens redovisning till Skolinspektionen

Utvecklingsområde 1: Rektorn behöver säkerställa att det finns en ansvarsfördelning på skolenheten som stödjer ett brett arbete med att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:

Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:

Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

Utvecklingsområde 2: Huvudmannen behöver säkerställa att det finns strukturer på huvudmannanivå för att stödja ett brett arbete med att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:

Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:

Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

Utvecklingsområde 3: Rektorn och huvudmannen behöver säkerställa att det finns strukturer för att möjliggöra att erfarenheter kan utvecklas till beprövad erfarenhet.

Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:

Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:

Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras: